

Robert Pyka

Aktywność naukowo-badawcza Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Górnośląskie Studia Socjologiczne. Seria Nowa 5, 181-190

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Robert Pyka
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Aktywność naukowo-badawcza Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Historia „Górnośląskich Studiów Socjologicznych” sięga dalej wstecz niż historia samego Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego, choć ten ostatni będzie świętował w 2016 roku 40 lat istnienia. Periodyk ten stanowi zatem z jednej strony swoistą pamięć organizacji, ale dziś jest także znaczącą witryną śląskiego środowiska socjologicznego, pozwalającą propagować jego dokonania wśród szerokiego odbiorcy. Publikacja kolejnego tomu „Górnośląskich Studiów Socjologicznych. Seria Nowa” jest doskonałą okazją do zaprezentowania aktywności i dokonań śląskiego środowiska socjologicznego skupionego w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Śląskiego. Zawarte w bieżącym numerze teksty stanowią bowiem zaledwie niewielki wycinek aktywności naukowej Instytutu, liczącego ponad 50 pracowników nauki. Blisko cztery dekady istnienia Instytutu pozwalają stwierdzić, że osiągnął on wiek dojrzały, na stałe wpisując się w pejzaż śląskiego i polskiego środowiska intelektualnego. Instytut Socjologii ma bowiem zarówno swoich profesorów, o których renomie i uznaniu w środowisku może świadczyć fakt, że zasiadają oni w tak szacownych gremiach, jak Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytułów czy Komitet Socjologii Polskiej Akademii Nauk, oraz zapraszani są do komitetów naukowych czasopism, międzynarodowych konferencji, do recenzowania znaczących publikacji naukowych, a także tworzenia dokumentów strategicznych, dzięki czemu biorą czynny udział w lokalnej i regionalnej debacie publicznej. Jednocześnie Instytut pozostaje młodą organizacją, biorąc pod uwagę to, że blisko jedną trzecią zespołu stanowią młodzi pracownicy nauki, wykazujący się dużą dynamiką działania. Pracownicy Instytutu korzystają z nowoczesnych instrumentów prowadzenia aktywności naukowo-badawczej i w pełni wykorzystują możliwości globalnej sieci, której

nauka jest źródłem, ale też jednym z pierwszych beneficjentów. Pozwoliło to na rozwinięcie kontaktów międzynarodowych, które zaowocowały wykładami gościnnymi pracowników Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego na zagranicznych uczelniach, ale także wizytami w Instytucie wykładowców z partnerskich uczelni.

W Instytucie Socjologii rozwijanych jest 26 głównych kierunków badawczych, realizowanych w ramach 8 statutowych tematów badawczych (tab. 1).

Tabela 1

Kierunki badawcze rozwijane w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Śląskiego w 2013 roku

Lp.	Nazwa kierunku badawczego	Rozwijane zagadnienia badawcze
1	2	3
1.	Socjologia polityki	Socjologia miasta, regionu i społeczności lokalnych, problemy polityki społecznej, problemy międzynarodowe. Dialog obywatelski, partnerstwo lokalne, współzrządzenie — funkcjonowanie trzeciego sektora jako partnera w działaniach na rzecz rozwoju społeczności lokalnych, organizowanie społeczności lokalnych
2.	Antropologia polityki	Tożsamość polityczna, reprezentacja polityczna, systemy partyjne i partie polityczne
3.	Studia kulturowe	Socjologia norm społecznych, tradycja i nowoczesność, społeczne ramy kultury, socjologia kultury popularnej
4.	Socjologia komunikacji międzyludzkiej	Komunikowanie społeczne i medialne
5.	Socjologia miasta i regionu	Restrukturyzacja ekonomiczna. Problem ubóstwa i biedy w dzielnicach przemysłowych
6.	Gender studies	Feministyczna praca socjalna. Reprezentacje kobiecości i męskości w dyskursie post/restrukturyzacyjnym
7.	Socjologia literatury	Artystyczne manifestacje tożsamości, symboliczne reprezentacje kultury regionalnej, socjologia komunikacji literackiej
8.	Socjologia wizualna	Analiza dyskursu medialnego, analiza semiologiczna dyskursu
9.	Socjologia konsumpcji	Konsumpcja biedy, czas wolny i konsumpcja wybranych grup społecznych
10.	Socjologia holocaustu	Socjologia traumy, życie w obozie — perspektywa teorii gier
11.	Transformacja systemowa	Transformacja systemowa i jej konsekwencje dla mieszkańców Górnego Śląska
12.	Role społeczne kobiet	Zmiana ról społecznych kobiet zamieszkujących Górny Śląsk
13.	Socjologia religii	Metodologia badań nad religijnością. Przemiany życia religijnego. Formy i typy religijności, religia a duchowość
14.	Socjologia małżeństwa i rodziny	Transformacje życia rodzinnego. Struktury rodzinne we współczesnym świecie. Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego. Dynamika zmian modeli rodzin

1	2	3
15.	Socjologia więzi społecznych	Transformacje więzi społecznych. Typy i formy więzi społecznych w początkach XXI wieku. Wpływ przemian kulturowych na charakter więzi społecznych
16.	Socjologia problemów społecznych	Wykluczenie i marginalizacja społeczna. Gettyzacja biedy i wynikające z niej potrzeby Pracy Socjalnej
17.	Socjologia pracy i zawodu	Profesjonalizacja i role zawodowe w Pracy Socjalnej
18.	Socjologia mikrostruktur	Organizowanie społeczności lokalnej. Lokalne strategie i programy rozwiązywania problemów społecznych
19.	Socjologia wartości	Aksjologia Pracy Socjalnej. Dylematy wartości. Stres i wypalenie zawodowe
20.	Socjologia organizacji i zarządzania	Ekonomia społeczna. Zarządzanie projektami socjalnymi. Zarządzanie w instytucjach i organizacjach społecznych. Marketing społeczny
21.	Socjologia zmiany społecznej	Socjologia rozwoju, teoria zmiany, socjologia obszarów geograficznych, socjologia globalizacji
22.	Socjologia miasta i regionu	Socjologia zbiorowości, socjologia mniejszości, socjologia problemów lokalnych. Rewitalizacja. Restrukturyzacja społeczno-ekonomiczna i jej konsekwencje społeczne. Polityka społeczna w wymiarze europejskim, krajowym i regionalnym. Socjologia urbanistyczna, socjologia przestrzeni, socjologia społeczności lokalnych
23.	Socjologia organizacji	Socjologia procesów międzyinstytucjonalnych, socjologia działań grupowych, socjologia otoczenia organizacyjnego
24.	Socjologia gospodarki	Socjologia pracy, socjologia organizacji i zarządzania
25.	Polityka społeczna	Socjologia rynku pracy i bezrobocia, problemy wykluczenia społecznego
26.	Socjologia grup etnicznych i narodu	Tożsamość kulturowa mniejszości etnicznych w Polsce, pamięć zbiorowa jako element odtwarzania tożsamości etnicznej, Internet jako przestrzeń społeczna mniejszości narodowych w Polsce

Źródło: Sprawozdanie naukowe Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego za rok 2013.

Przedstawione zagadnienia badawcze realizowane są nie tylko z wykorzystaniem tzw. środków statutowych, ale także w ramach dotacji na badania „młodych naukowców” oraz z udziałem środków zewnętrznych, pozyskiwanych w ramach grantów i projektów badawczych.

W 2013 roku młodzi pracownicy nauki Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego zrealizowali w ramach przysługującej im dotacji łącznie 10 tematów badawczych, których wykaz zawiera tabela 2.

Niezależnie od dotacji ministerialnych w 2013 roku realizowano w Instytucie Socjologii 19 projektów badawczych finansowanych ze środków zewnętrznych. Jednym z nich był projekt realizowany pod kierownictwem dr. hab. Andrzeja Niesporka *Klasyfikowanie, wartościowanie, uzasadnianie. Praktyki symboliczne*

Tematy badawcze realizowane w ramach dotacji dla „młodych naukowców”
w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Śląskiego w 2013 roku

Lp.	Temat badawczy
1.	Cyberkapitał — społeczne uwarunkowania i znaczenie sieciowych kompetencji młodzieży
2.	Spoleczna pamięć miejska. Przemiany wyobrażeń o przestrzeni miasta
3.	Konsumpcja biedy
4.	Design for All — idea czy praktyka w województwie śląskim?
5.	Socjologiczne problemy górnośląskiej tożsamości
6.	Przemiany rodziny we współczesnym świecie
7.	Socjologia wojny i zbiorowej przemocy — próba poszerzenia niszy
8.	Zaufanie i ryzyko w doświadczeniu przedsiębiorców
9.	Rodzina a praca zawodowa. Godzenie i konflikt ról w kontekście koncepcji work-life balance
10.	Lokalne governance w Europie. Zarządzanie i rozwój polskich i europejskich obszarów metropolitalnych

Źródło: Sprawozdanie naukowe Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego za rok 2013.

pracowników socjalnych, finansowany w ramach grantu MNiSW. W Instytucie realizowano także dwa projekty finansowane z grantów Narodowego Centrum Nauki (NCN). Kierownikiem pierwszego projektu zatytułowanego *Gender i mieszkania* była dr Jolanta Klimczak-Ziółek. Drugi projekt finansowany przez NCN, zatytułowany *Obywatele lokalni i kosmopolityczni. Kto tworzy górnośląskie społeczeństwo obywatelskie?*, kierowany był przez dr. Zbigniewa Zagałę. Pośród projektów zagranicznych finansowanych między innymi ze środków Unii Europejskiej wspomnieć należy dotowany przez CEEPUS projekt *Wsparcie wymiany studentów i kadry naukowej w ramach międzynarodowych studiów Master in Social Work and Social Economy (SOWOSEC)*, w którym liderem jest dr Witold Mandrysz. *Szkola bez granic: Czesko-Polskie pogranicze oczyma przyszłych architektów z Ostrawy i Opola* to tytuł polsko-czeskiego projektu badawczego realizowanego ze środków Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej na lata 2007—2013. Z programu europejskiego Comenius finansowany jest projekt realizowany od 2013 roku przez pracowników Instytutu Socjologii, opatrzony tytułem *Similar yet different — Customs and Tradition in Establishing Regional, National and European Identity*. Doktor Łukasz Trembaczowski kierował finansowanym ze środków ministerialnych w ramach PO KL projektem *Zatrudniam elastycznie*. Od 2013 roku funkcję kierownika projektu *Śląskie wyzwania*, finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i realizowanego w ramach Priorytetu VII Promocja integracji społecznej, pełni prof. zw. dr hab. Marek S. Szczepański. Kierownikiem finansowanego przez Ministerstwo Szkolnictwa Słowacji grantu (VEGA), w którym uczestniczą także pracownicy naszego Instytutu, jest prof. zw. dr hab. Wojciech Świątkiewicz. Temat grantu: *Rodinné a medzigeneračné väzby*

v súčasnej rodine. Na príklade Nitrianskeho samosprávneho kraja, jest realizowany na Uniwersytecie Konstantyna Filozofa w Nitrze.

W swej działalności naukowej Instytut Socjologii Uniwersytetu Śląskiego nie tylko poszerza i ugruntowuje wiedzę ogólnosocjologiczną, ale także jest ściśle związany z problematyką i zagadnieniami regionalnymi, dostarczając analiz i studiów wspomagających lokalne i regionalne władze w procesach decyzyjnych oraz wyznaczaniu strategicznych kierunków rozwoju. Instytut realizuje w ten sposób służebną rolę względem społeczności lokalnych i regionu, a o jego uznaniu mogą świadczyć liczne prace zlecone wykonywane na rzecz między innymi śląskiego Urzędu Marszałkowskiego, urzędów gminy, samorządowych instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych.

Jednym z podstawowych wskaźników potencjału naukowego placówek badawczych w obszarze nauk społecznych jest jakość i liczba publikowanych prac naukowych, które odzwierciedlają realizowane projekty badawcze, przenosząc ich wyniki w przestrzeń debaty środowiska naukowego. Obserwując naukową aktywność pracowników Instytutu Socjologii należy stwierdzić, że na przestrzeni ostatnich lat nie tylko wzrosła liczba publikacji, ale — co ważniejsze — wzrosło ich znaczenie. Pracownicy coraz częściej bowiem decydują się na zamieszczenie swoich publikacji w renomowanych polskich i zagranicznych czasopismach naukowych, które rejestrowane są na tzw. listach ministerialnych. Tylko w 2013 roku pracownicy Instytutu opublikowali 31 artykułów naukowych zamieszczonych w tych właśnie czasopismach, a 15 kolejnych przyjętych zostało do druku. Pośród czasopism wybranych przez pracowników Instytutu do publikowania prac znalazły się takie tytuły, jak: „Local Government Studies”, „The New Educational Review”, „Journal of Economics and Management” czy rodzime „Górnośląskie Studia Socjologiczne. Seria Nowa” i „Humanizacja Pracy”. Łączna liczba tekstów opublikowanych bądź przyjętych do druku w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Śląskiego wyniosła w 2013 roku 210 pozycji, czyli o ponad 20 tytułów więcej niż w roku 2012. Na liczbę tę złożyło się 59 artykułów naukowych, z czego 10 w czasopismach zagranicznych, oraz 151 pozycji książkowych, licząc także rozdziały w monografiach i publikacjach wieloautorskich.

W tym kontekście warto wymienić kilka przykładowych monografii i prac zbiorowych, które ukazały się w 2013 roku wysiłkiem pracowników Instytutu Socjologii. *Zapomniane miejsca. Zapomniani ludzie. Restrukturyzacja ekonomiczna a zmiana kulturowa* (Katowice, Wydawnictwo „Śląsk” 2013) to tytuł pracy zbiorowej pod redakcją prof. zw. dr hab. Kazimierzy Wódz. Publikacja została bardzo dobrze przyjęta przez środowisko, będąc pokłosiem międzynarodowego projektu badawczego. Profesor Kazimiera Wódz oraz dr Piotr Kulas są także redaktorami pracy zbiorowej *Governance i wyzwania partycypacji publicznej* (Dąbrowa Górnicza, Wydawnictwo WSB 2013). Kolejną interesującą monografią wieloautorską ukazującą wpływ obecności Polski w strukturach unijnych na rozwój tego kraju była publikacja zatytułowana *Fundusze unijne zmieniają Polskę? Analiza ewaluacji projektów unijnych na przykładzie województwa śląskiego* (red. K. Faliszek *et al.* Katowice—Sosnowiec, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

2013). Materializacją współpracy Instytutu z Uniwersytetem w Ostrawie była anglojęzyczna praca zbiorowa pod redakcją dr hab. prof. UŚ Urszuli Swadźby oraz dr Daniela Topinka zatytułowana *Changes in social awareness on both sides of a border. Poland — the Czech Republic. Sociological reflections* (Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego). Kolejne godne uwagi publikacje, w których przygotowanie zaangażował się prof. zw. dr hab. Marek S. Szczepański, to dwie prace zbiorowe, zatytułowane *Miejskość i duch innowacyjności* (red. M.S. Szczepański, K. Bierwiazzonek, K. Wojtasik. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2013) oraz *WieloPolska: nowe struktury — nowe zróżnicowania* (red. M.S. Szczepański, A. Śliz. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN 2012), a także monografia wieloautorska *Nowe modele aktywizacji społecznej i zawodowej osób powyżej 50. roku życia* (red. I. Damboń-Kandziora, M. Kalski, M.S. Szczepański, A. Śliz, K. Wrana. Opole, Instytut Śląski 2013). Tematyce rynku pracy poświęcone zostały także dwie monografie: R. Muster, M. Kalski, E. Nieroba *Ocena możliwości rozwoju kontraktacji usług rynku pracy na przykładzie województwa opolskiego* (Opole, Instytut Śląski 2013) oraz R. Muster, Ł. Trembaczowski, A. Słomowicz *Wybrane aspekty elastyczności zatrudnienia i organizacji pracy w Polsce* (Warszawa, Wydawnictwo NU-LAB 2013). Omawiając wydane przez pracowników Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego w 2013 roku publikacje książkowe trudno pominąć monografię dr. hab. Andrzeja Niesporaka, dr. Łukasza Trembaczowskiego oraz dr. Tomasza Warczoka *Granice symboliczne. Studium praktyk kulturowych na przykładzie działań zawodowych pracowników socjalnych* (Kraków, Nomos, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2013). Andrzej Niesporek jest także autorem wydanej w 2013 roku monografii zatytułowanej *Organizowanie społeczności lokalnej. Szkice socjologiczne* (Warszawa, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka 2013). Doktor Sława Kamińska-Berezowska jest autorką monografii będącej jednocześnie pracą awansową: *Kobiety w wybranych segmentach polskiego ruchu związkowego a równość płci. Studium z zastosowaniem teorii Pierre'a Bourdieu* (Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2013). Monografię zatytułowaną *Samotne rodzicielstwo. Między diagnozą a działaniem* (Warszawa, IRSS 2013) wydały dr Dobroniega Trawkowska oraz dr Mariola Raclaw. Przykłady publikacji wydanych w 2013 roku przez pracowników Instytutu Socjologii odzwierciedlają szerokie spektrum badań realizowanych w tej jednostce oraz zaangażowanie pracowników Instytutu zarówno w lokalne i regionalne kwestie społeczne, jak i w wyzwania o charakterze ogólnopolskim.

Pracownicy naukowcy Instytutu Socjologii występują także w roli redaktorów serii wydawniczych. Profesor Wojciech Świątkiewicz jest redaktorem serii „Socjologia” wydawanej przez Uniwersytet Śląski oraz czasopism „Górnośląskie Studia Socjologiczne. Seria Nowa”, „New Educational Review”, a także „Transcarpathica”, dr hab. prof. UŚ Adam Bartoszek występował jako redaktor serii „Opuscula Sociologica”, będących zeszytami naukowymi wydawanymi przez Instytut Socjologii Uniwersytetu Szczecińskiego, dr hab. prof. UŚ Tomasz Nawrocki pełni funkcję redaktora działu socjologicznego „Elektronicznej Encyklopedii

Województwa Śląskiego”, w której pracownicy Instytutu Socjologii zamieścili już 7 opracowanych przez siebie haseł encyklopedycznych, w tym takich, jak „śląski etos pracy”, „grupy społeczno-zawodowe”, „mniejszość etniczna” czy „mniejszość religijna”.

Świadectwem uznania w środowisku naukowym dla pracowników Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego może być także liczba kierowanych do nich próśb o przygotowanie recenzji zarówno prac awansowych, jak i recenzji wydawniczych. W 2013 roku pracownicy Instytutu przygotowali 2 recenzje prac profesorskich (obie autorstwa prof. zw. dr. hab. Jacka Wodza), 9 recenzji prac habilitacyjnych oraz 13 recenzji prac doktorskich. W tym samym czasie pracownicy naukowcy Instytutu Socjologii opracowali 45 recenzji wydawniczych dotyczących zarówno monografii, jak i artykułów w czasopiśmie naukowych.

Obecność w świecie nauki to współcześnie udział w dyskusji środowiska naukowego. Jest to o tyle istotne, że ze względu na ilość generowanej współcześnie wiedzy bezpośrednia debata naukowców nad uzyskiwanymi przez nich wynikami badań pozwala na ich permanentną analizę krytyczną, weryfikację i ukierunkowywanie dalszych dociekań naukowych. Zadanie to realizuje się obecnie najczęściej przez udział w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych, zaangażowanie w międzynarodowe sieci badawcze oraz szeroką współpracę międzynarodową, oznaczającą także przepływ i wymianę pracowników naukowych. Tylko w 2013 roku pracownicy Instytutu Socjologii wzięli udział w 123 konferencjach, z czego około 10% stanowiły konferencje zagraniczne, na których wygłosili łącznie 127 referatów. Istotnym wydarzeniem dla polskiego środowiska socjologicznego był organizowany przez Polskie Towarzystwo Socjologiczne w roku 2013 XV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny, na którym Instytut Socjologii Uniwersytetu Śląskiego wyraźnie zaznaczył swoją obecność. Pracownicy wygłosili łącznie 23 referaty, w tym również na sesjach plenarnych, prowadząc jednocześnie własne grupy tematyczne i kierując ich obradami. Pracowników naukowych Instytutu nie zabrakło także podczas XI Europejskiego Zjazdu Socjologicznego (11th European Sociological Association Conference), który odbył się w sierpniu 2013 roku w Turynie. Swoje referaty pracownicy Instytutu prezentowali także na konferencjach w Ostrawie (Czechy), w Nitrze i Trnawie (Słowacja), w Szeged (Węgry), w Hamburgu (Niemcy), w Paryżu (Francja), w Kirikale (Turcja), w Lancaster (Wielka Brytania), w Kijowie (Ukraina).

Należy w tym miejscu odnotować rosnącą dynamikę konferencji organizowanych w samym Instytucie Socjologii Uniwersytetu Śląskiego, kiedy pracownicy Instytutu podejmują się przyjęcia naukowców z innych ośrodków. W 2013 roku zorganizowano w Instytucie 5 konferencji, w tym jedną międzynarodową, opatrzoną tytułem *Demokracja lokalna, governance i odpowiedzialność. O granicach partycypacji obywatelskiej w generowaniu polityki miasta i metropolii*. Konferencja ta odbyła się w murach Uniwersytetu Śląskiego 11 kwietnia 2013 roku. Tematykę pozostałych konferencji zorganizowanych w Instytucie w 2013 roku odzwierciedlają tytuły: *Więzi pokoleniowe w społeczeństwie obywatelskim* (czerwiec 2013), *Radość. Prywatność — życie społeczne — metafizyka* (lipiec 2013),

Współczesne kierunki i tendencje zmian w pracy socjalnej i polityce społecznej (listopad 2013).

W 2014 roku udało się podtrzymać pozytywną dynamikę, gdyż zaplanowano w Instytucie organizację 7 konferencji. Pośród tych zrealizowanych wymienić należy w pierwszej kolejności konferencję, która odbyła się na Uniwersytecie Śląskim w dniach 9—10 kwietnia 2014 roku, zatytułowaną *Praca — więź — integracja. Wyzwania w życiu jednostki i społeczeństwa* i poświęconą pamięci prof. zw. dr. hab. Władysława Jachera w 5. rocznicę śmierci. Konferencja ta przyciągnęła naukowców z całej Polski, ale także z zagranicznych ośrodków naukowych. *Style życia w perspektywie zrównoważonego rozwoju* to tytuł konferencji zorganizowanej w Instytucie 26 maja 2014 roku. Grono naukowe Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego spotyka się dorocznie na konferencjach w Ustroniu, gdzie w 2014 roku podejmowano tematykę *Globalnych i lokalnych wymiarów kultury współczesnej*. Warto wymienić także międzynarodową konferencję *Dziedzictwo przemysłowe w procesie transformacji dawnych miast przemysłowych — o roli nauk społecznych w wytwarzaniu miasta i refleksji nad miastem*, która odbyła się 12 czerwca 2014 roku z udziałem przedstawicieli zagranicznych ośrodków badawczych. *Globalny i lokalny wymiar religii. Polska w kontekście europejskim* to tytuł międzynarodowej konferencji zorganizowanej w Instytucie socjologii w dniach 12—14 czerwca 2014 roku. Była ona efektem współpracy Instytutu Socjologii UŚ z Sekcją Socjologii Religii Polskiego Towarzystwa Socjologicznego. Do końca 2014 roku zaplanowano w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Śląskiego kolejne dwie konferencje.

Aktywność pracowników Instytutu Socjologii na forum międzynarodowym jest również związana z wyjazdami dydaktycznymi do uczelni partnerskich czy uczestnictwem w międzynarodowych sieciach badawczych. Na chwilę obecną Instytut Socjologii Uniwersytetu Śląskiego ma 15 aktywnych umów partnerskich z uczelniami w całej Europie, tj. w Niemczech, we Francji, w Wielkiej Brytanii, w Hiszpanii, we Włoszech, w Grecji, w Turcji, w Czechach, na Słowacji oraz na Węgrzech. W ciągu minionego roku akademickiego blisko połowa pracowników Instytutu miała okazję prowadzić zajęcia dydaktyczne w zagranicznych uczelniach partnerskich w ramach programu Erasmus, a na czasowe studia wyjechało tam łącznie 13 studentów. Choć są to wyjazdy dydaktyczne i eksploracyjne, stanowią one często podstawę do rozwoju współpracy naukowej czy włączania się pracowników Instytutu w międzynarodowe projekty, konsorcja i sieci badawcze.

Instytut Socjologii działa obecnie w 4 międzynarodowych sieciach badawczych. N-CORP to sieć, w której jednostką wiodącą jest Umea University w Szwecji, a współpraca w jej obrębie dotyczy wspólnych badań i przygotowania publikacji z zakresu szeroko pojętej pracy socjalnej. Instytut Socjologii za pośrednictwem swoich pracowników jest także częścią sieci SOWOSEC, której jednym z celów jest współpraca w prowadzeniu międzynarodowych studiów *Master in Social Work and Social Economy*. Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung (IAB) to niemiecka uczelnia z Norymbergii, będąca liderem sieci RESCuE, z którą Instytut Socjologii Uniwersytetu Śląskiego podjął współpracę polegającą

na przygotowaniu wspólnego projektu badawczego. Koordynatorem zadań realizowanych we współpracy z wymienionymi sieciami jest z ramienia Instytutu Socjologii prof. zw. dr hab. Kazimiera Wódcz. Z inicjatywy autora niniejszego tekstu Instytut stał się także w roku 2013 członkiem europejskiej sieci badawczej Observatory on Local Autonomy (OLA), w przypadku której jednostką wiodącą jest laboratorium CERAPS działające na Uniwersytecie Lille 2 we Francji. Na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego powstał w ten sposób polski oddział sieci, składający się z czteroosobowego zespołu, kierowanego przez piszącego te słowa. Ośrodki i naukowcy skupieni w sieci OLA stawiają sobie za cel analizę porównawczą funkcjonowania struktur terytorialnych w Europie w wyniku realizacji wspólnych badań, organizacji konferencji oraz aktywności wydawniczej.

Naukowcy stanowiący zespół Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego angażują się w działania krajowych i zagranicznych towarzystw, organizacji i instytucji naukowych, rad redakcyjnych czasopism oraz funkcjonują jako eksperci w różnego rodzaju gremiach doradczych. Pośród organizacji naukowych, w których obecny jest Instytut, wymienić można Polskie Towarzystwo Socjologiczne (PTS), Regional Studies Association, Międzynarodowe Stowarzyszenie Socjologów Języka Francuskiego (AISLF), oraz World Economics Association. Instytut obecny jest za pośrednictwem swoich pracowników w radach redakcyjnych czy grupach recenzyjnych czasopism naukowych, wśród których można wskazać takie tytuły, jak „Humanizacja Pracy”, „Opuscula Sociologica”, „Władza Sądzenia”, „Forum Socjologiczne”, „Folia Sociologica”, „Rocznik Nauk Społecznych KUL”, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, „Zaranie Śląskie”, „Transcarpathica”, „New Educational Review”, „Bibliotheca Nostra”, „Nauki o Rodzinie”, „Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje”, „Empoverment” czy „Revue Internationale d’Urbanisme”. Swoją wiedzę ekspercką zespół Instytutu Socjologii prezentuje na forum komisji, rad i grup doradczych różnego szczebla, czego dobrym przykładem może być obecność pracowników Instytutu w Komisji Studiów nad Przyszłością Górnego Śląska, Komisji Filozofii i Socjologii czy Komisji do Spraw Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich, które są powołane przy Polskiej Akademii Nauk Oddział w Katowicach.

Wyłaniający się z przedstawionych informacji obraz intensywnej aktywności naukowej Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach pozwala z optymizmem patrzeć w przyszłość, jaka rysuje się przed tą jednostką akademicką. Uzyskiwane osiągnięcia i odnotowywane sukcesy pracowników Instytutu podnoszą rangę tej organizacji jako całości, ale jednocześnie przekładają się na indywidualne ścieżki kariery.

Awanse naukowe to kolejny miarodajny wskaźnik potencjału i dynamiki rozwojowej jednostki akademickiej. Z tym większym uznaniem należy odnotować fakt, że tylko w 2013 roku 6 pracowników Instytutu Socjologii uzyskało awans, który w przypadku dr Krystyny Faliszek oraz dr. Krzysztofa Łęckiego oznaczał uzyskanie stopnia doktora habilitowanego, a w przypadku kolejnych 4 osób wiązał się ze zdobyciem tytułu doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii.

Kapitał wiedzy i intelektu, ale także kapitał społeczny, jakim dysponuje Instytut Socjologii Uniwersytetu Śląskiego, jest najlepszą gwarancją dalszego rozwoju tej jednostki, w sytuacji pogarszających się uwarunkowań demograficznych i finansowych polskiej nauki.